

Současné aktivity a snahy na poli revitalizace lužické srbštiny

索布語復振領域的現況

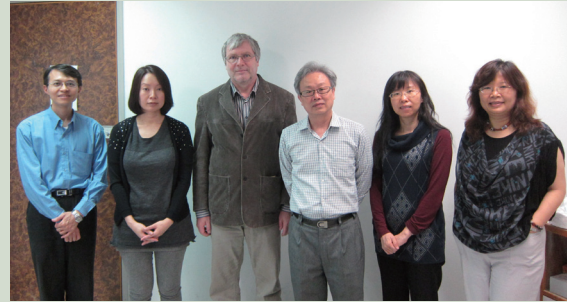
ソルブ語復興分野の現状

The Present-Day Activities in the Field of the Sorbian Language Revitalization

文 | Leoš Šatava

(捷克共和國布拉格查爾斯大學藝術學院民族學研究所教授)

漢語翻譯 | 陳穎柔

Leoš Šatava教授2013年5月至政治大學原住民族研究中心參訪。左起為李台元助理教授、林蔣慧副教授（政大斯拉夫語學系捷克語教師）、Leoš Šatava教授、林修澈主任、黃季平副教授、王雅萍副教授。（圖片提供 編輯部）

Současná jazyková situace lužické srbštiny není příliš příznivá. Hornolužickou srbštinu již ovládá zřejmě méně než 20,000 osob; přitom pouze necelá polovina z nich (zejména v „katolické oblasti“ na severozápad od Budyšína) ji však používá jako běžný jazyk denního stylu všech generací. Oproti tomu v evangelické Horní Lužici jsou již rodilí mluvčí většinou starší než 60–70 let. To samé platí i pro celou Dolní Lužici, kde nalezneme již pouze méně než 5,000 osob znalých dolnolužické srbštiny. Lužičtí Srbové navíc celkově tvoří v Lužici jen malou menšinu (jedinou výjimkou je řada obcí „katolické oblasti“).

Lužická srbština v ohrožení

Problematická je i sociolingvistická situace – lužická srbština z praktických důvodů ustupuje z řady domén a stává se stále více řečí intimnějších jazykových sfér. Také její prestiž a image je (přes určité změny v poslední době) stále nízká. Důležitou roli sehrává (mj. i v kontextu školství) také fakt mimořádně nízké natality na východě Německa po roce 1990 – ve všech lužickosrbsky hovořících rodinách se tak v současnosti ročně rodí jen cca 50–60 (sic!) dětí, u kterých je možno předpokládat mezigenerační předání

索布語 當前的語言處境並不
利，現今懂得上索布語
的人不及2萬，其中不到半數是不論年齡
都把索布語當做日常溝通語言（以
Budyšin/Bautzen東北部的天主教區最
為明顯）；另一方面，在新教徒聚集的
上勞席茨，族語使用者大致超過60-70
歲。整個下勞席茨也是這種狀況，當地
能講下索布語的族人不到5千人。更甚
者，索布人是勞席茨境內的極少數，唯
一例外是在天主教地區。

族語面臨的威脅

社會語言處境也是個問題：為了實際的理由，索布語逐漸退守許多領域，退到較為私密的語言領域，其強勢性與形象（儘管有某些近期改變）亦持續低落。1990年以後德東嬰兒出生率明顯偏低也扮演一重要角色（包含教育脈絡），所有講索布語的家庭每年只有約50-60名新生兒出生，他們料能將索布語以母語形式傳承下去。因此顯見，在扭轉轉語和語言復振的領域，若未採取基本措施，則勞席茨當地完全語言同化的威脅是高度進逼的。

lužické srbštiny jako mateřského jazyka. Je tedy zřejmé, že bez zásadních opatření na poli „obrácení směru jazykového posunu (*reversing language shift*)“ a revitalizace jazyka je v Lužici hrozba plné jazykové asimilace vysoce aktuální.

Po druhé světové válce (zejména v kontextu vzniku „*Zákona na ochranu práv lužickosrbského obyvatelstva*“ – 1948 Sasko; 1950 Braniborsko) došlo v rámci NDR (založena 1949) k zajištění celé řady jazykových a kulturních práv Lužických Srbů. Poprvé v historii vznikla široká síť národních institucí, škol a médií. Přesto však pro období socialistické NDR nelze – přes výrazný rozvoj lužickosrbského školství, médií a dalších národních institucí – hovořit o skutečně cílené, široce koordinované politice „jazykového plánování“ s cílem zachování lužickosrbského etnika a jeho jazyka. Asimilační trendy i nadále pokračovaly a počet uživatelů lužické srbštiny nadále postupně klesal. Po politických změnách a znovusjednocení Německa v roce 1990 tak již bylo zřejmé, že hledání nových cest a modelů v souvislosti se zpomalením či zastavením jazykové asimilace, resp. zahájením revitalizace lužické srbštiny je nutností.

Nové modely revitalizace lužickosrbského jazyka

Nehledě na společenské změny však paradoxně pasivita a nezkušenost na tomto poli přetrvávaly po celá 90. léta. Teprve přelom 20./21. století se tak stal obdobím aktivnějšího hledání nových cest a modelů jazykové politiky, mj. za pomoci osvědčených modelů a příkladů jiných etnických menšin Evropy i druhých kontinentů.

Pro stav na poli jazykového plánování v Lužici

Jazyková mapa Lužice
勞席次語言地圖。(圖片提供 Leoš Šatava)

Lužickosrbský dům (sidlo Domowiny a dalších lužickosrbských institucí) v Budyšině.

位於Budyšin/ Bautzen的索布家屋 (Domowina所在地及其他索布機構)。(圖片提供 Leoš Šatava)

第二次世界大戰之後（尤其是在薩克森邦於1948年及布蘭登堡邦於1950年通過《索布人口權利保護法》的脈絡之中），索布人許多語言和文化權利在成立於1949年的德意志民主共和國（東德）內受到保障。索布人史上頭一遭，一整個網絡的國立機構、學校和媒體構建了。但儘管索布學校體制、媒體及其他國立機構有長足發展，在社會主義國家東德時期，這並不代表有旨在維護索布人及其語言的真正有針對性的又廣泛配搭之語言規劃政策。同化趨勢持續發威，索布語使用者的人數逐漸減少。在德國發生政治變化和統一之後，尋求與減緩甚至中止語言同化或展開索布語復振程序相關之新方法與模式不言自明是必須的。

族語復振有新法

儘管社會改變，此一領域被動及經驗不足自相矛盾地籠罩整個1990年代，一直到進入21世紀，更加積極尋求語言政策新方法與模式（包括歐洲及其他洲之其他少數民族的好的做法與模式）的行

nedávné doby je příznačné, že úspěšný projekt „Witaj“, dosavadní nejvýraznější a nejkompexnější novátorský počin revitalizace lužické srbštiny, nevyšel zprvu (1998) z iniciativy instituce, ale jednotlivce – entuziasty Jana Barta z Pančic–Kukowa (!); teprve později koncept přijalo za svůj i *Serbske šulske towarstwo* a další organizace. Zmíněný projekt, čerpající zpočátku především z bretonských zkušeností, inicioval postupné vytváření sítě lužickosrbštiny imerzních školek a tříd v základních školách – především v místech, kde již jazykem hovoří především pouze starší generace. Žáci jsou vychováni v lužické srbštině i v němčině na principu „*One person – one language*“; vzájemný poměr obou jazyků se ovšem v různých učilištích liší.

Základní školy, ve kterých existují na předškolní výchovu navazující Witaj–třídy, není ovšem možno plně srovnávat se šesti „lužickosrbštinými“ školami v jádrovém regionu slovanské Lužice („katolická oblast“), kde již více než šedesát let působí školky a základní školy s lužickou srbštinou jako vyučovacím jazykem ve velké části předmětů. I v nich však v uplynulém desetiletí došlo ke zcela zásadní změně. Předchozí ostré dělení na třídy typu A (s lužickou srbštinou jako vyučovacím řečí) a B (jazyk pouze jako předmět) však byla v minulých dekádách postupně změněna na dle možnosti plnou bilingvní výchovu (tzv. „*koncepte 2plus*“). Tak bylo dosaženo zvýšení počtu žáků, absolujících (zčásti) výuku v lužické srbštině (řada z nich pochází z čistě německých či jazykově smíšených rodin) a v prodloužení i počtu osob znalých jazyka. Nová koncepce přinesla ovšem i nové problémy – zejména v kontextu společné výchovy „rodilých mluvčích“ s dětmi bez domácího jazykového zázemí.

動才開始。

勞席茨迄今最先進語言規劃的徵候是，成功的WITAJ計畫（索布語復振最顯著且複雜的創新成就）一開始（1998年）並非由機構發起，而是由個人，是來自Pančic-Kukowa/Panschwitz-Kuckau的熱心人士Jan Bart。這項概念後來才被索布學校協會及其他組織採行。此一計畫一開始借用布列塔尼模式，帶動一整個網絡的索布語沉浸式幼稚園和小學課程逐漸在各個族語只有老人家在講的地區形成。學童依「一人一語」的原則以索布語及德語被養育成人；然而，索布語和德語的關係每個學校不同。

儘管如此，有開WITAJ課（銜接學齡前教育）的小學幾難比擬斯拉夫語勞席茨（天主教地區）核心區的6所索布學校，這6校的幼稚園和小學以索布語做為相當份量之學科的教學語言迄今已超過60年。而這6校在過去10年間亦出現劇烈變動，以往逐漸明顯區分為A型班（索布語做為教學語言）和B型班（索布語只是學科之一）逐漸變成，可能的話，完全雙語教學（名為Concept 2plus的模式），此舉，接受（部分以）索布語教學的學童（許多來

Lužickosrbštiný ústav (hlavní centrum sorabistických studií) v Budyšíně.

位於Budyšin/Bautzen的索布研究院（索布學中心）。（圖片提供 Leoš Šatava）

Modro–červeno–bílá nálepka na auto „Lužice“ jako symbolické vyjádření lužickosrbštinové identity.

「勞席茨」藍紅白汽車貼紙是索布認同的象徵表現手法。（圖片提供 Leoš Šatava）

Činnost Jazykového centra WITAJ

V lednu 2001 zahájilo také v rámci střešní lužickosrbské organizace Domowina činnost nově založené *Jazykové centrum WITAJ (Řečný centrum WITAJ)*, jehož posláním je mj. koncentrování a koordinace snah a aktivit na poli jazykového plánování a snah o přetrvání a rozvoj lužické srbštiny (blíže viz <http://www.witaj-sprachzentrum.de>). V rámci 10. výročí zahájení projektu Witaj, resp. u příležitosti desetiletého trvání instituce Jazykového centra bylo již možno i ohlížet se zpět a bilancovat.

Školní imerzní bilingvní výuka (různé intenzity) se v současnosti týká zhruba 6,000 žáků (blíže viz dále). Zásadní je však fakt, že ke vzniku a realizaci tohoto modelu vůbec došlo – mj. vzhledem ke stále přetrvávající nízké prestiži lužické srbštiny v řadě oblastí Lužice a antagonistickým stereotypům ze strany německých obyvatel regionu.

Vznik školské „Witaj“ sítě s sebou nese i řadu nových problémů, které je třeba řešit „za pochodu“. K nim patří kupř. značný nedostatek (místy takřka neexistence) vychovatelek a učitelů, pro něž by byla lužická srbština mateřskou řečí. Tento problém je alespoň zčásti řešen zvláštními intenzivními kurzy a také zapojováním dalších (převážně starších) rodilých mluvčích (v některých případech i prarodiče žáků!). Stejně tak bylo třeba vydat řadu nových učebních materiálů a učebnic; přes postupně se zlepšující situaci však mnohé stále chybí (zejména v dolnolužické verzi).

Při přesvědčování rodičů (velká část z nichž již lužickosrbsky nemluví) v souvislosti s umístěním dětí do „Witaj“ jsou užívány především následující argumenty:

- ◆ navázání na přerušené rodinné a místní tradice;
- ◆ dvojjazyčnost jako cenné regionální specifikum Lužice;
- ◆ pedagogické a psychologické aspekty výhod dvojjazyčnosti;
- ◆ praktické výhody (zejména v souvislosti s blízkostí slovanských jazyků a přistoupením České republiky a Polska k EU).

自德語或混語家庭)人數,及其後成為索布語使用者的人數為之增長。然而,此一概念亦引發新的問題,尤其是在家中欠缺語言背景下同時養育族語使用者和孩子的脈絡當中。

WITAJ語言中心的努力

2001年1月,WITAJ語言中心在索布人傘式組織Domowina內全新成立,其宗旨為,在語言規劃領域集中與協調努力及活動,並維護與發展索布語的努力等(詳見網站<http://www.witaj-sprachzentrum.de>)。WITAJ計畫成立10週年以及此語言中心存在10年之際,容或做回顧、概括及評估了。

沉浸式雙語教育(密集程度各異)目前涵括約6千名學童(欲知詳情往下看)。儘管如此,此一模式已然存在,並已因索布語在勞席茨許多地方仍非優勢語言、勞席茨的德意志居民這一方存在敵對的刻板印象等理由實施,是很要緊的。

然而,沉浸式幼稚園的WITAJ網絡之興起衍生一些必須沿路解決的新問題。欠缺(有時甚至是不存在)以索布語為母語的家教和老師,是其中一個問題。欠缺族語使用者已藉組織特別的密集語言課程,以及雇用其他(主要是老人)母語使用者(某些情況是學童的祖父母),至少部分解決了。又過去亟需新教材和課本(尤其是下勞席茨的初階讀本及其他書籍)。

當要嘗試說服潛在父母(大部分為再也不會講索布語者)讓其子女就讀WITAJ幼稚園時,以下論點是最常被使用的:

- ◆ 恢復破碎的家庭及在地傳統;
- ◆ 雙語是勞席茨無價的地區特色;
- ◆ 雙語優勢的教育和心理面向;
- ◆ 實際優勢(特別是與其他斯拉夫語言的緊密關係,以及捷克共和國於2004年加入歐盟)。

V daném kontextu již Witaj–Centrum vydalo celou řadu popularizačních brožur a dalších materiálů.

Výuka lužické srbštiny ve školách

Aktivisté na poli imerzní výuky si od jejího prosazení slibují mj. vyšší prezentnost lužické srbštiny v každodenním životě dětí a mládeže a také zvýšení lužickosrbského etnického vědomí, jež je těsně spjata se znalostí jazyka.

Ve školním roce 2011/12 (údaje z prosince 2011) absolvovalo v Horní Lužici předškolní výuku v lužické srbštině celkem 1,015 dětí (z toho 660 w rámci Witaj) v celkově 33 (19) jeslích a školkách. Na 20 základních školách (1., méně již 2. stupeň) bylo dvojjazyčně vychovááno 1,199 žáků, na Lužickosrbském gymnáziu v Budyšině 311 a jiných gymnáziích 28 studentů. Celkově jde tedy o 2,553 dětí vzdělávaných (v různé míře) v hornolužické srbštině. Dalších 841 žáků se s touto řečí setkalo v rámci předmětu „cizí jazyk“.

V Dolní Lužici v současnosti působí 9 školek s výukou lužickosrbského jazyka; podle modelu Witaj v nich je vychovááno 231 dětí. Čísla dále hovoří o 1,436 žácích, vzdělávaných (v limitovaném rozsahu) v dolnolužické srbštině na celkem 24 základních školách (1. stupeň, jen výjimečně i 2. stupeň), 281 žácích vyučovaných v rámci modelu Witaj a 202 studentů na Dolnolužickém gymnáziu v Chotěbuzi.

Potřeba dalších aktivit

Nejde však jen o školní výchovu. Podstatnou částí aktivit *Jazykového centra WITAJ* je šíření pozitivních vztahů k lužické srbštině a lužickosrbské kultuře, které jsou rozličnými formami posilovány a prezentovány jako zajímavé, perspektivní a „cool“. Právě na poli zvýšení prestiže a image jazyka zbývá v Lužici na poli jazykového plánování ještě mnoho práce. V daném kontextu je třeba se ještě výrazněji zaměřit právě na mladou generaci, která (coby přirozený nositel „štafety“

在此脈絡之中，WITAJ語言中心已出版許多受歡迎的小冊子及其他教材。

學校教族語的成效

倡議人士在實施沉浸式教育領域，希望能達成擴大索布語在孩童與年輕人日常生活中的能見度，並強化索布民族意識，這在勞席茨是與族語能力緊密連結的。

在2011-2012學年（2011年12月數據資料），有1,015名學齡前兒童在上勞席茨33所托兒所和幼稚園（其中19所採WITAJ計畫），以索布語受教（其中660人參加WITAJ計畫）。雙語指導提供給20所小學的1,199名學童（有些是國中生），在Budyšin/Bautzen的索布文法學校有311名接受雙語教育的學生，其他文法學校有28名學生。等於總共有2,553名小孩和年輕人接受（不同程度的）上索布語教育，另有841名學童在外語課認識上索布語。

下勞席茨目前有9所以索布語教學的幼稚園，231名孩子依WITAJ模式被帶大。進一步數據顯示，下勞席茨總共有24所小學（例外包含國中）共1,436名學童（以有限範圍）接受下索布語教育，有281名學童依WITAJ模式受教，在Chošebuz/Cottbus的下索布語文法學校有202名學生。

學校教育之外

然而，WITAJ語言中心注重的不只是學校教育，其相當部分的活動旨在宣傳以正面方式對待索布語言與索布文化，其以多項形式增強，並呈現出有趣、有前途又酷的面貌。在勞席茨提升索布語地位和改善其形象這領域，許多工作尚待完成。在此脈絡，注意力最終特別針對年輕一代是極為可取的，此事做為索布語和民族意識催化劑，傾向不

jazyka a etnického vědomí) stála až do nedávna spíše nedostatečně v prizmatu zájmu odpovědných činitelů.

Změny v postoji k lužické srbštině

Dnes, po téměř 15 letech od zahájení „Witaj“ aktivit, je na řadě míst již patrná změna náhledu místní populace na lužickou srbštinu a revitalizační snahy – od počátečního posměchu a odmítání až k (opatrně) pozitivnímu postoji – mj. i ve výrazně konzervativní Dolní Lužici. Část rodičů již zaznamenala a pozitivně hodnotí pozitiva dvojazyčné výuky v útlém věku: tj. výhody na poli abstraktního myšlení a rozvoje intelektu vůbec. Pozoruhodná je i skutečnost, že do „Witaj“ školek a škol posílá své děti značný počet rodičů z „německých“ rodin (tj. rodin ryze německého původu či již bez živých lužickosrbských tradic).

Založení imerzních školek a škol dalo i podnět k úvahám o možnosti obdobných česko–německých výchovných zařízení v saském pohraničí – především po vstupu České republiky do EU v květnu 2004 a následným oslabením významu česko–německé hranice.

Informace o průběhu projektu WITAJ však zčásti v lužickosrbských i německých médiích do jisté míry zastínily zprávy o chodu a problematice šestice lužickosrbských škol. Nověji se tak hovoří o potřebě, uvést obě tyto složky do rovnováhy. V souvislosti s tím vznikla i představa „jazykových hnízd“ – skupin lužickosrbských školek a škol i WITAJ zařízení v určité oblasti, do jisté míry kooperujících a vytvářejících klima sloužící etnicko–jazykové revitalizaci daného mikroregionu.

受到鎂光燈注意，一直到最近才由負責任的官員引起這樣的注意。

對族語態度的轉變

在WITAJ活動開展將近15年的今天，有些地方的在地人口（大部分是索布根源）對索布語及復振族語的努力之看法已經起了明顯變化，從一開始的嘲笑和拒絕，到抱持（審慎的）正面態度，甚至在極度保守的下勞席茨也是這樣。有些父母已注意到，並懂得欣賞早期雙語教育的優點，比如為抽象思考領域和一般智力發展帶來好處，相當特別的是，有許多「純」德意志家庭，如德意志根源家庭或欠缺任何索布生活傳統的家庭，將小孩送到WITAJ幼稚園和學校就讀。

建立索布語沉浸式幼稚園和學校引起關於在薩克森邦邊境地區建立類似的捷克和德國教育機構之辯論，亦即，在捷克共和國於2004年5月加入歐盟，以及捷克與德國邊界之重要性明顯弱化之後。

在索布語和德語媒體之中，關於

Demonstrace proti uzavření lužickosrbské školy v Chrošćicích (Crostwitz) v roce 2001
2001年抗議Chrošćicy/Crostwitz（克羅斯特維茨）的索布學校遭關閉。（圖片提供 Leoš Šatava）

Status jazyka a mediální oblast: snahy o zlepšení

Vedle školské roviny toho je v daném kontextu třeba poukázat i na další konkrétní inovativní počiny na jazykovém a etnickém poli.

V rámci legislativy usilují Lužičtí Srbové o transparentnější prováděcí předpisy v kontextu existujících zákonů na ochranu a podporu etnika (eventuelně jejich novelizaci).

Cílená je i modernizace skladby a formy publikovaných knih a periodik či změny v rozhlasovém vysílání (specifické pořady pro mládež především v Horní, nověji ale i v podstatně asimilovanější Dolní Lužici). Kvantitativně zcela nedostatečné je ovšem stále televizní vysílání v lužické srbštině (zahájeno v roce 1992 v Dolní, teprve 2001(!) i v Horní Lužici).

Nejnověji se pak jedná o stále častější lužickosrbské strany na internetu (kupř. i Wikipedia, Youtube), resp. facebookové diskuse v jazyce. Za připomenutí stojí také *Europeada* – fotbalové mistrovství Evropy etnických menšin, konané v Horní Lužici v červnu 2012. Tato událost výrazně přispěla k posílení etnického uvědomění Lužických Srbů.

Mediálně známý (ač neúspěšný) boj o zachování druhého stupně základní školy v jedné z etnicky nejryzejších lužickosrbských obcí Chrósčicy (něm. Crostwitz) v roce 2001 nastartoval také novou epochu na poli většího sebevědomí a prosazování zájmů Lužických Srbů. Zápas o jednu konkrétní školu se tak stal i bojem o celou koncepci kulturního života Lužických Srbů v Německu a rezonoval i na mezinárodním poli (kam dostal lužickosrbskou problematiku po řadě desetiletí). Zcela aktuálně (2012) se

Nápis na triku: „Lužičtí Srbové byli, jsou a budou!“

T恤上印著：「索布人昔在、今在、永在。」(圖片提供 Leos Šatava)

WITAJ計畫進展的資訊已某種程度遮蔽掉有關6所索布學校日常問題的新聞，使兩因素均衡的需要正被廣泛討論中，在這方面，語言巢的概念已被引進——索布幼稚園和學校以及WITAJ機構在

某特定場域合作，並營造出有利於此一特定地區民族與語言復振的氛圍。

法律地位與媒體能見度的提升

緊鄰學校層次，在語言和民族領域之其他具體的創新成就應被點出。

在立法面，索布人力求達成與現行關於保護及支持索布人的法律（或視情況可能為修訂之法條）相關之更為透明的規定。

另一目的是要讓已出版書籍及期刊的結構現代化，或帶動廣播改變（給年輕人的特定節目，尤其在上勞席茨，晚近在被同化程度高出更多的下勞席茨也有）。就數量而言，索布語電視廣播相當不足（下勞席茨始於1992年，上勞席茨晚至2001年）。

很晚近的成就為越來越常見的索布文網頁（如維基百科、YouTube），或在臉書用索布語進行討論。2012年6月在上勞席茨舉行的歐洲少數民族足球錦標賽（Europeada）在此脈絡也應提及，這賽事相當程度強化了索布人的民族意識。

2001年拚命要在Chrósčicy/Crostwitz（克

pak „nátlaková“ rovina projevila v rámci „guerrillového“ přelepování jednojazyčných nápisů nálepkami s nápisem „A serbsce?“ („A co lužickosrbsky?“). Zmíněná aktivita jednoznačně svědčí o změnách, ke kterým v mentalitě (především mladé) lužickosrbské generace došlo – ještě nedávno by byla jen stěží představitelná.

Shrnutí

Je možno konstatovat, že po 40 letech života za „železnou oponou“ a spíše pasivní dekádě hledání nových forem národního života v 90. letech 20. století dochází v současnosti v Lužici k určitým viditelným změnám na poli postoje k jazykové politice a jazykovému plánování. Tyto fenomény jsou nyní pojímány koncepčněji, plánovitěji a cíleněji. Nicméně: imerzní projekt Witaj zůstává do značné míry stále jediným výraznějším koncepčním a širěji založeným modelem jazykového plánování a revitalizačních aktivit. Zda se podaří se za pomoci této a dalších revitalizačních praktik doplnit i nadále klesající počet rodilých mluvčích a posílit lužickosrbskou etnickou identitu, ukáže zřejmě již blízká budoucnost.

Nedávné zkušenosti z jiných oblastí Evropy (Baskicko, Wales, Laponsko aj.) i celého světa (Maoři na Novém Zélandu...) potvrdily, že jazyková a etnická revitalizace není jen akademickou teorií, ale je realizovatelná i v praxi. Také Lužice bez Lužických Srbů a lužické srbštiny je stále pro mnohé nepředstavitelná. V současnosti jde tedy o to, opřít tuto představu o konkrétní základ a vyvodit z něj aktivní důsledky.

Leoš Šatava

1954年生，捷克人，現居布拉格。現為捷克共和國布拉格查爾斯大學藝術學院民族學研究所教授。專門研究民族人口及語言人口少數之群體（以歐洲為主）。會說流利的上勞席茨語。1996-2001年任職於位於Budyšin/Bautzen的索布研究院（德國），積極

參與遏止索布人被同化及復振索布語的行動與活動。

羅斯特維茨）此一中心地帶村落保住最純正的索布中學之努力，雖獲媒體廣泛報導，但卻失敗了，不過，這在追求更大自覺以及促成索布人權益的領域開啟了新時代。為保住某一特定學校的奮鬥因此成為追求德國索布人文化生活整全概念的努力，並且在數十年後，讓索布議題再次躍上國際層次。很晚近（2012年），此一壓力已升高並展現在印著「A serbsce?（那，講索布語嗎？）」的貼紙游擊式地張貼在只會說德語的人身上，此一活動是索布人心態轉變已發生的明證，尤其是年輕索布人，這在不久前是難以想像的。

結語

我們或可下結論說，在鐵幕後生活40年，又歷經1990年代尋求新形式國民生活的被動10年後，某些可見的對語言政策和語言規劃之態度轉變如今正在勞席茨卡位，這些現象如今在更為概念式的、有規劃的及有目標的基礎上被看待。

在不久的將來看樣子將顯現，在WITAJ計畫及其他復振行動的協助下，成功補充逐漸凋零的族語人口，並強化索布人民族認同，是否成為可能。

近期從歐洲其他地區（巴斯克國、威爾斯、拉普蘭及其他）和整個世界（紐西蘭毛利族）而來的經驗已證實，語言和民族復振不只是學術理論，更是實務上可執行的事實。沒有索布人和索布語的勞席茨是許多人仍難以想像的事，在這關鍵時刻，重點是以奠定穩固基礎支持這個想法，並獲取積極後果。◆

（本文作者提供捷克語及英語兩種版本，漢語譯文係根據英語版翻譯。）